

FREUDS AGORA *Skole for psykoanalysen*

TEKSTER TIL AGORÁENS OPSTARTSEMINAR FOR SÆSONEN 2013-2014

weekenden 7.-8. september 2013

<i>Laurits Lauritsen</i>	<i>Psykoanalysens epistemologiske betingelser.</i>	<i>side 2</i>
<i>Lis Haugaard</i>	<i>Om kasuistikens former i dagens klinik.</i>	<i>side 5</i>
<i>Frank Grohmann</i>	<i>Hvad der ikke går af sig selv.</i>	<i>side 7</i>
<i>Peter Andreasen</i>	<i>Talens og sprogets funktion og felt i psykoanalysen.</i>	<i>side 9</i>
<i>Osvaldo Cariola</i>	<i>Indflydelsesmaskinen og parentesernes parentes.</i>	<i>side 15</i>

Indledende tekst til weekendseminaret 7.-8. september 2013

Dette kræver et par forklaringer for ikke at bidrage til vores alles patetiske slummer, når det drejer sig om at sige noget principielt eller grundlæggende - vi vover det næppe. Det er et værksted, fordi vi kommer til at arbejde med noget bestemt - den almindelige moderne videnskab, kvantefysik, og betydningen af videnskaben i den moderne verden. Men vi kommer også til at arbejde med det på en nødvendig og særlig måde, nemlig *ud fra psykoanalysen og dens subjektive tilgang*. Dette første, altså, i bred forstand, videnskab, danner nogle rammer eller betingelser for, at dette andet, nemlig psykoanalysen, kan blive taget alvorligt og blive en del af en fælles åben undersøgelse og diskussion. Herunder også, at hele det videnskabelige felt, i alt dets uoverskuelige mangfoldighed, har status af en *forestilling*, som psykoanalysen skal kunne forholde sig til - og måske endog nærmere afgrænse.

EPISTEME er hos Aristoteles, i hans (overraskende nok) hvad man har kaldt "analytiske skrifter", betegnelsen for en viden, hvor man (hvis man ellers siger noget) forpligter sig på at give grunde, begrundelser, dokumentation. Der er således netop ikke tale om, at man blot hævder, at man oplever noget som, i logisk forstand, *evident givet*, dvs. uden at man har mulighed for at underkaste det en kritisk prøvelse. Det græske EPISTEME er i de tidlige latinske oversættelser af Aristoteles gengivet med SCIENTIA, der senere bliver til videnskab, *science* for de anglofile. De "epistemologiske betingelser" er således hele det dynamiske felt af krav og modkrav (som det ville hedde juridisk...) som psykoanalysen møder fra det videnskabelige områdes side, men også de (for at sige det tilbageholdende, og ikke tilbagelænet) "pointer", som psykoanalysen fremfører - og som har noget afgørende at gøre med "vid", "vits" - altså den subjektive videns topologiske position. Hvilket egentlig også kan omtales som den subjektive videns logotopisk position, thi psykoanalysen undersøger akkurat den rumlighed inden for hvilken den enkeltes taleakt udfolder sig, dvs. den diskursive ramme der danner baggrund for dens "epistemiske betingelser".

Vort tidligere arbejde med "En erindringsforstyrrelse på Akropolis" har vist noget ufor-glemmeligt om den subjektive videns-position, som derved lader sig tydeliggøre - men næppe endeligt "objektgøre" og derved sætte "på afstand". Noget er muligt at gøre, men ikke derved nødvendigvis "videnskabeliggøre" eller at placere det som forlæg for en "eksperimentel" indstilling. Den menneskelige eksistens er kendetegnet ved pointer, der fremtræder "einmalig", én afgørende gang, der danner formende forlæg for alt det, der kommer derefter.

Måske skulle vi også lige kunne tænke den tanke, at hele dette spørgsmål kunne være en tilgang til *vid-en-s-muligheden* - men en sådan, som ikke lader sig afgøre igennem en "empirisk evidence"- procedure, som det ellers kræves i den almindelige, ureflekterede videnskabelige indstilling. Den underlige skrivemåde af vidensmuligheden kunne være begrundet i, at man således på denne måde kan forsøge at skelne mellem *selve "vid"*, *dette "en"*, et objekt, som det drejer sig om, og *et grammatisk nødvendiggjort "s"*, som antyder noget om en dybere nødvendighed, nemlig at hele dette felt må bæres af en subjektiv position, som vi gerne psykoanalytisk skulle kunne sige noget om (altså: *turde sige noget om!*)(Dette vender vi (frygtelig...) tilbage til i værkstedets arbejde! Blandt andet ved at godtgøre hvorfor det 'subjekt' som psykoanalysen udtaler om på ingen måde er at reducere til en subjektivistisk betragtning eller end-og hin 'subjektive usikkerhed', men derimod konstitutivt for selve det 'at sige noget' og den strukturelle differentiering imellem viden og sandheden som dermed indføres.

Betegnelsen "videnskab" kan dække over meget forskelligt (inklusive at nazisterne præsenterede deres racistiske påstande som en "arisk / germansk videnskab"). Men ofte er det ikke klart, at "videnskab" er en samfundsmæssig dannelse, som ikke har nogen klar kontur, men er filtret ind i alle mulige sammenhænge. Altså en diskursiv dannelse som enhver anden sproglig produktion. Den aktuelle Penkova-sag, ved Københavns Universitet, der er anklaget for "videnskabelig uredelighed", er et meget interessant studie-objekt, hvis det ikke var for dens tragiske og patetiske sider. Det drejer sig her ikke om antallet af rotter ved visse forsøg, men det drejer sig helt klart om mennesker, der ved hjælp af en videnskabelig virksomhed forsøger at opnå andre fordele. (Det burde ikke komme som nogen stor overraskelse!) Men det viser, at "videnskab" ofte forlenes med en (magisk...?) antagelse om "ufejlbarhed", for nu at udtrykke det i teologiske termer. Eller en mere ydmyg antagelse om, at "videnskaben" er selvkorrigerende - på langt sigt. Dette udtrykker et herligt ønske: GID den måtte være korrigerende for det SELV, der opretholder den!

For at sige det meget kortfattet, er forestillingen om videnskaben som objektiv, igen en del af dens samfundsmæssige dannelse. Det kan den sagtens være i sit formale udsagn (som denne eller hin læresætning, der nu lader sig dokumentere — og som vel også er bundet til den derved valgte skematisme og afhængig af dens læsning). Men den kan under alle omstændigheder ikke være det i det, der betinger dens egen dannelse - eller i det, der betinger dens udøvelse. Eller i det, der betinger udvælgelsen af dens udøvere. Eller i valget af artikler til videnskabelige tidsskrifter. Eller i påvirkningen af de politiske miljøer, der råder for dens fortsatte finansiering. Eller i den folkelige fornemmelse eller status, som den lever af, når den indgår i et TV-program.

Videnskaben er en forestilling om en sandhed, der er uafhængig af subjektets position og "fabrikation". Det er derfor, at man indenfor de "hårde" videnskabsgrene er så fokuseret på, at det "åbenbarende" eksperiment kan eftergøres af enhver, der råder over de samme tekniske muligheder; subjektet er her således "substituerbart" med enhver anden. Subjektet er ligegyldigt eller ikke-afgørende. Også selvom alle eksperimentelle miljøer udmærket godt er klar over betydningen af det, som Freud i "Lægmandsanalysen" refererer til som "den personlige ligning": aflæsningen af et måleresultat er en subjektiv dannelse, der kan optræde forskelligt fra subjekt til subjekt. Men forestillingen er her, at subjektet kun er en kognitiv "modtager" af en meddelelse om, "hvordan det egentligt forholder sig". Videnskab bliver her til en slags "åbenbaring", der principielt ikke kan kritiseres. Dette minder om, at videnskabshistorikere ofte har understreget, hvordan den begyndende naturvidenskab netop placerer sig på det samme videnssted, som tidligere var "besat" af teologi og filosofi; men man kan også understrege, at videnskaben derved netop overtager den religiøse overbevisnings subjektive særpræg: det der ikke kan kritiseres eller tvivles om. Derved bliver videnskab en *fetich* i det moderne samfund - uanset dens sandhedskrav.

I hele det sprogligt-diskursive felt er der et meget tydeligt eksempel på, hvor videnskaben placeres. Der tales ofte kritisk imod psykoanalysen om, at en behandlingsfremgangsmåde skal være "evidence-baseret". Men det udtales på en sådan måde, at det ikke mere drejer sig om den engelsk-amerikanske term "evidence", der ellers skal udtales med tryk på første stavelse. Det udtales i mange sammenhænge med en term fra den logiske sprogbrug, nemlig "evidens" (med tryk på sidste stavelse). "Evidence", der betyder dokumentation eller bevisligheder i en retlig eller formal sammenhæng, kan her ikke skelnes fra "evidens", der betyder det, som man logisk ikke yderligere kan stille spørgsmål til eller tvivle på. Hvis "evidence" bliver til "evidens" er spørgsmålet derved blevet lukket og kan ikke danne genstand for yderligere overvejelser.

Selvom Freud tilslutter sig tanken om videnskaben som et rationelt projekt, kan den i sin udøvelse blive til det stik modsatte: den evidens-baserede lukning af selve den undersøgende tænkning. Vi vil tage udgangspunkt i den (nok kendte, men ikke velforståede) diskussion mellem Bohr og Einstein fra 1920'erne og 30'erne om betydningen af den dobbelte tilgang til den fysiske virkelighed (korpusculær og ondulatorisk) og om konsekvensen af den kvantefysiske tilfældighed. Måske kræver den fysiske "københavnerskole" et tilsvarende mod fra psykoanalytikere: at sige noget om deres eksperimentelle situation, der må omtales i et dagligdags sprog og med almindelige termer.

Der er en række gennemgående træk ved de spørgsmål som kvantemekanikken har rejst overfor rationaliteten som i høj grad minder om dem vi finder i forbindelse med de psykoanalytiske overvejelser (det være sig omkring uafgørligheden og det reelle som begge discipliner har med at gøre). Hundrede år efter deres startskud (både Freud og Planck formulerede deres teser i 1900), er vi måske nået dertil hvor vi godt kan vove en nærmere undersøgelse uden at frygte alt for meget analogiens dæmon. Ud fra psykoanalysen er det i hvert fald givet, at begribelsen af signifikansrelationen (og dermed signifikant-begrebet —hvilket er vores måde at komme uden om de lokalisationsistiske blindgyder som forestillingsbegrebet kan strandes i), kan have gavn af de diskussioner som navnlig kvantelogikken har givet anledning til, idet den (ligesom psykoanalysen) udfordrer standardlogikkens almene antagelser. For at komme i nærheden af sådanne spørgsmål vil netop et studie af de problemer inden for kvantemekanikken som københavnerskolen forsøgte at løse, være behjælpelig.

For måske er signifikanter simpelthen også kvante-størrelser, som i deres evige henvisning til 'en anden signifikant' er med til at producere subjektet som effekt. Det kunne være en overvejelse værd. Det vil i al fald bringe os tættere på en videnskabelighed og rationalitet som også tager subjektet i betragtning.

KLINISK VÆRKSTED
Om kasuistikkens former i dagens klinik.

ved Lis Haugaard

Skaber kniven klinikken?

Klinisk værksted inden for FREUDS AGORÁ tænkes som et sted for udvekslinger omkring spørgsmål som har med bestemmelserne af, hvad KASUISTIK og KLINIK er for noget, I DAG.

Rammen, jeg foreslår for seminarrækken i det kommende år, er dialogen, eller interviewet. Jeg inviterer en person, som jeg kender, som jeg ved arbejder med et område for menneskelig lidelse, med den funktion at forstå og behandle denne lidelse, i teori og i praksis – idet jeg beder vedkommende om sammen med mig at diskutere nogle af de spørgsmål, han eller hun stiller sig, når han eller hun griber sit arbejdsfelt an, altså i mødet med det eller de mennesker, han eller hun skal behandle, i teori eller praksis.

Jeg er således ikke interesseret i at indgå i nogen teoretisk diskussion med den pågældende person, for det handler mindre om at udfordre vedkommendes begrebsapparat, evt. med udgangspunkt i psykoanalysens, end om at få formuleret hvorledes vedkommende begriber sit felt, i praksis, via de spørgsmål han eller hun stiller sig. Dette er betydelig mere interessant og lærerigt, for alle og hver på sin måde, og det kan kun ske i kraft af en ægte dialog. Vi er altså alle involveret.

Michel Foucaults dictum om, at "kniven skaber klinikken", er overført fra kirurgien. Det var også hans biografiske udgangspunkt¹ til "Klinikkens fødsel"² hvor dictumet så at sige kom til at fungere som genererende metafor. For hvis vi også inddrager den hånd som fører kniven (og det skal vi jo, for ellers ville kniven netop ikke være en kniv), får vi da klinikerens person med samtidig med hans eller hendes instrument - hvilket vi i vores egen konceptualisering har kaldt "skematisme" med en henvisning til den samme Kant, der har instrueret Foucault (for nu at sige det kortfattet).

I metaforiske gevandter har jeg tænkt mig at overføre denne Oplysnings idé til det kliniske værksted jeg foreslår: dvs. tænke selve interviewet eller udvekslingen med den anden person som en klinisk akt (og dvs. til og med sin egen kasuistik), altså "som en kniv til at skabe en klinik".

»Prætentivt, Frue«, ville man nok kunne anmærke! Men jeg vil —i al beskedenhed da— alligevel gøre opmærksom på, at en dialog som udspringer af ønsket, hos begge parter, om at stille de rette spørgsmål til det felt, vi sammen etablerer, netop kunne oprette en klinik at overveje og inddrage i hver enkelts fortsatte praktiske og teoretiske arbejde. Derfor kan dette ikke finde sted uden den tredje part af andre, som lyttende og diskuterende deltager i mødet (derfor er der tale om et "offentligt seminar").

*Hos Lacan —i seminaret *Problèmes cruciaux de la psychanalyse* fra 1964-65— finder vi d. 5. maj 1965, en bemærkning, som jeg har ønsket at inddrage som en slags rettesnor for det kliniske værksted jeg hermed foreslår, som siger, at "klinikeren er ansvarlig for halvdelen af symptomet".*

¹ Hans far var kirurg. Jf. bogen "Le beau danger" (Michel Foucault, *Le beau danger, entretien avec Claude Bonnefoy*, fra 1968, udgivet 2011, ed. EHESS), hvor Foucault opdager noget omkring sin egen skrift.

² *La naissance de la clinique*, 1963 på fransk, 2000 på dansk, i oversættelse v. Henning Silberbrandt.

Passagen lyder som følger (jeg oversætter): » Hvis kliniker, hvis lægen som præsenterer [i de patientpræsentationer som var en del af den medicinske og psykiatriske uddannelse af læger, jf. Freud hos Charcot], ikke ved, at den ene halvdel af symptomet – som jeg netop har fremført det ved at minde jer om disse eksempler hos Freud – at den ene halvdel af symptomet er det ham eller hende, der står for, at det ikke er nogen sygepræsentation men en dialog mellem to personer, og at uden denne anden person, ville der ikke være noget fuldført symptom, så er han dømt til, som det i øvrigt gælder for de fleste, at lade den psykiatriske klinik stagnere i den retning, som den freudske doktrin skulle have fået den til at lægge bag sig. «³

Jeg bruger disse ord til at betyde hvordan jeg kunne tænke mig at dette KLINISKE VÆRKSTED kom til at udvikle sig. For jeg ønsker nemlig at den psykoanalytiske klinik går videre ad de veje som Freud og Lacan, men ikke uden andre, fik aftegnet. Jeg ønsker at bidrage til at noget sådant foregår, i det kollektiv, sådanne møder producerer, og jeg inviterer deltagerne til at bidrage hertil, med deres – vores spørgsmål.

Vores spørgsmål, vores overvejelser, vores tilgang til de tilfælde vi således møder, men også til den klinik, vores begrebsmæssige-og-institutionelle indretninger muliggør (eller umuliggør), bygger på de formodninger vi gør os, og de spørgsmål vi stiller os, før og efter, og som har deres afsæt i det kliniske møde.

Jeg kunne altså tænke mig, at dialogen drejer sig om de spørgsmål der optager os, og de formodninger, der efterlods gør sig gældende, når vi sammen diskuterer dem.

For dermed vil vi blive i stand til, inden for en aftens momentane forløb, at bestemme formene for den kasuistik som vores nuværende klinik tegner i dag.

³ »Si le clinicien, si le médecin qui présente ne sait pas qu'une moitié du symptôme —comme je viens de vous l'articuler en vous rappelant ces exemples de Freud— que d'une moitié du symptôme, c'est lui qui a la charge, qu'il n'y a pas présentation de malade mais du dialogue de deux personnes et que, sans cette seconde personne il n'y aurait pas de symptôme achevé, il est condamné, comme c'est le cas pour la plupart, à laisser la clinique psychiatrique stagner dans la voie d'où la doctrine freudienne devrait l'avoir sortie.« (ALI's interne udgave af Lacans seminarer).

HVAD DER IKKE GÅR AF SIG SELV.
Bevidsthedens betingelser som metapsykologisk problem
v/ Frank Grohmann

FREUDS AGORÁ – Skole for psykoanalysen, argument for Freud-seminar 2013-2014.

"[...] plus il avance dans son œuvre,
moins il arrive à situer la conscience [...]."
Jacques Lacan 1954⁴

Få uger efter han i toget på vejen tilbage fra Berlin til Wien havde skitseret et *Udkast til en videnskabelig psykologi*, informerer Sigmund Freud sin ven Wilhelm Fließ om en "flittig nat i den forløbne uge", hvor "alt syntes at gribe ind i hinanden": "klokkeværket [*Räderwerk*, maskineriet] er i top, man får indtryk af at sagen [*das Ding*] virkelig er en maskine som endda ville kunne køre helt af sig selv inden længe."⁵

Den 'tingest' som Freuds tankearbejde var i gang med at forvandle til en 'maskine' —eller 'apparat', som han allerede i *Udkastet* kalder det— udgør kernen i "den nye psykologi" han nu for alvor har for øje. "Alt stemte, og gør det fortsat i dag" skriver han videre i brevet, for tandhjulene synes at bevæge sig gnidningsløst ind i hinanden og lader ane at der gives et stabilt grundlag for den nye psykologi, nogle forudsætninger der kan fungere som fodfæste så at sige.

Det 'psykiske apparat' (som det tre år senere kom til at hedde⁶) begynder altså 'at gå helt af sig selv': "Det tredobbelte neuron-system; den frie og bundne kvantitative tilstand; de primære og sækundære foregange; nervesystemets hovedtendens samt kompromis-tendensen; de biologiske regler for opmærksomhed og afværg; kvalitetstegn, realtegn samt tanketegn; den psykoseksuelle gruppes forfatning; de seksuelle betingelser for fortrængningen; og endelig bevidsthedens forudsætning som *Wahrnehmungsfunktion* — ja, alt dette var rigtigt nok og er det stadig."⁷

Man må jo sige at vi i og med sådanne betragtninger har —med begreberne fra 1895— en meget præcis afgrænsning af hvad psykoanalysens metapsykologiske ærinde sidenhen skulle beskæftiget sig med. Vi forstår derfor udmærket Freuds næsten grænseløse begejstring over at "barriererne pludseligt blev fjernet, tæppet løftet", "og at man da [...] kunne få udsigt lige fra neurosens enkeltheder til bevidsthedens betingelser".

Og dog er alt ikke lige som man kunne ønske sig det. Den omtalte entusiasme og opstemthed får ikke lov til at vare ret længe, fordi allerede fra første færd bliver det tydeligt at det dér med "bevidsthedens betingelser" ikke er så nemt at håndtere. Eller snarere: "betingelserne for bevidstheden som *Wahrnehmungsfunktion*", som Freud af gode grunde insisterer på at udtrykke det, er overhovedet ikke klarlagt.

Freud må derfor modificere sine betragtninger vedrørende apparatets 'mekanisme'. Han må nemlig tillige antage at *Bewußtsein* og *Wahrnehmung* ikke som sådan er forenelige. De omgås faktisk i kraft af en diskordans, en ikke-parallelitet.

Dette "nyeste lille stykke spekulation" forelægges selvfølgelig straks vennen og "førstelæser" i Berlin. I brevet fra den 6. december 1896 skriver han således: "Som du ved arbejder jeg med

⁴ Lacan (1954/55), »Le Moi dans la théorie freudienne et dans la technique de la psychanalyse«

⁵ Brev 78, fra den 20. oktober 1895

⁶ Freud (1898), »Die Sexualität in der Ätiologie der Neurosen«.

⁷ Brev 78.

en antagelse om at vores psykiske mekanisme er opstået i kraft af overlejringer. Fra tid til anden undergår det foreliggende materiale af erindringsspor en *omordning* som følge af nye forbindelser, en *omskrivning*."

"Det væsentlig nye i min teori", fortsætter han så, er ikke kun "den opfattelse at hukommelsen ikke indtræffer et enkelt gang, men at det sker flere gange og nedfældes ved hjælp af forskellige slags tegn", dertil kommer, at man må antage at der opstår *Wahrnehmungen*, hvortil der knyttes *Bewußtsein*, uden at der dog bevares spor af det der er sket (*Geschehen*). Freud sammenfatter overvejelsen med følgende formel: "*Bewußtsein und Gedächtnis schließen sich nämlich aus*"⁸.

Sagen er altså at det er først ved erindringssporenes tredje *omskrivning* at besættningerne – "i henhold til visse regler", som Freud siger– bliver bevidste: "[.] og i virkeligheden er denne sekundære *Denkbewußtsein* en bevidsthed [der finder sted] i tiden efterlods, sandsynligvis i forlængelse af en hallucinatorisk genoplivning i forbindelse med ordforestillingerne. Bevidsthedsneuronerne bliver dermed igen til *Wahrnehmungsneurone* og er som sådan uden hukommelse."

Efter at han i små halvandet år havde været nødsaget til at begrænse euforien omkring *Udkastet*, fornemmer vi tydeligt at Freud her atter fatter håb, når han –stadig i samme brev til Fließ– perspektiverer sin antagelse således: "Hvis jeg fuldstændig kunne angive [både] *Wahrnehmungens* og de tre indskrivningers [*Niederschriften*] psykologiske karakter, da vil jeg også have beskrevet en ny psykologi."⁹

Selvom *Udkastet* fra året 1895 fik lov til at forblive i skuffen, blev Freud ved med at "beskrive", dvs. udarbejde en ny psykologi som tog højde for *Niederschrifts*-spørgsmålet. Og fordi det nye ved denne psykologi først og fremmest angik *forudsætningerne* for en sådan problematik, ja så kunne dens *grundlag* fortsat kun udarbejdes som en egentlig (psykoanalytisk) *metapsykologi*.

(fortsættes)

⁸ Brev II2. Die verschiedenen Arten von Zeichen, in denen das Gedächtnis (mehrfach) niedergelegt ist: *Wahrnehmungszeichen* (erste Niederschrift), "nach Gleichzeitigeitsassoziationen gefügt" und "des Bewußtseins ganz unfähig"; *Unbewußtsein* (zweite Niederschrift), "nach Kausalbeziehungen angeordnet", "dem Bewußtsein unzugänglich"; *Vorbewußtsein* (dritte Umschrift), "an Wortvorstellungen gebunden, unserem offiziellen Ich entsprechend".

⁹ Ibid.

«TALENS OG SPROGETS FUNKTION OG FELT I PSYKOANALYSEN»

/ved Peter Andreasen

Præsentation af Jacques Lacans Romtale til weekendseminaret den 7.-8. september 2013

I 1953 befandt Jacques Lacan sig i heftig strid med flere psykoanalytiske organiseringer og fremtrædende personer, så da han tretten år senere udgav den tale, han holdt på kongressen i Rom, følte han det nødvendigt at forsyne den med et forord, der placerede den i den historiske kontekst, den var mærket af, som han selv skriver.

Men det forekommer endda ikke at have været tilstrækkeligt, for til udgivelsen af *Écrits* forfattede han en lille tekst, der indleder den fjerde sektion i værket og står umiddelbart før "Funktion og felt", med titlen "Du sujet enfin en question" – altså om det subjekt, spørgsmålet i sidste ende drejer sig om. [De otte sider er afgjort værd at læse i denne forbindelse, men som ofte med Lacans indledninger, får man mest ud af teksten efter en første læsning af "Funktion og felt"].¹⁰

Kritikken af den dominerende udøvelse af psykoanalysens teori og praksis bliver skærpet i 1966, både for så vidt angår "den personlige psykoanalyse" – "som om der fandtes nogen anden form for analyse", skriver Lacan – og læreanalysen. Den potentielle analysands ønske om en læreanalyse synes at modificere analysens parametre, hvormed der påhviler analytikeren et særligt ansvar. "Det er mærkværdigt at konstatere, hvorledes dette ansvar forskydes til de garantier, man drager af det."

Jeg kursiverer for at vise, at Lacans kritik helt igennem hviler på netop – Freuds psykoanalytiske teori, og jeg fremhæver dette, fordi det er et af kerneområderne i Lacans kritik af den daværende udøvelse af psykoanalysen og uddannelsen af psykoanalytikere, ikke mindst i den angelsaksiske verden. Om end der er gået tres år siden denne kritik, er der ingen grund til at bilde sig ind, at det i dag skulle forhold sig meget anderledes. Herom vidner Osvaldo Cario-las artikel "Snefnug og andre flygtigheder" [i vort kompendium, side 17-37], og specifikt for den angelsaksiske verdens psykoanalyse leverer Bruce Fink: *Fundamentals of Psychoanalytic Technique* rigeligt belæg for, at den erindring om Freuds grundlæggende erfaring og begreberne herom, som muligvis kunne vækkes for tres år siden, i dette årtusinde forekommer at være gået endeligt tabt og blevet bortrationaliseret i meget store dele af psykoanalysens verden.

Lacans erklærede projekt – *Tilbage til Freud* – der almindeligvis dateres fra Romtalen, kunne også regnes fra 1951, hvor han holdt "Intervention sur le transfert" på en konference for de romanskaltalende psykoanalytikere. I denne "intervention", der er en læsning af Freuds analyse af Doras historie, drejer det sig nemlig også om *spørgsmålet om subjektet*.

I forordet til Romtalen præsenteres vi i stikord for Lacans kritik af den dominerende psykoanalytiske teori og praksis. Det er nødvendigt at vende tilbage til Freuds teori og erfaring, fordi disciplinen skylder dem hele sin videnskabelige værdi. Men det er også nødvendigt at forbinde den psykoanalytiske teori med den bevægelse, der finder sted inden for filosofi og antropologi, her navnlig hos Claude Lévy-Strauss.

Det er fremfor alt lærerens, læreanalytikernes, opgave og funktion at undersøge begrebernes historie og subjektive grundlag, skriver Lacan. I dag ser man den psykoanalytiske teknik

¹⁰ Hele Bruce Fink's oversættelse af *Écrits* (sic!) kan læses her:

<http://courses.arch.ntua.gr/fsr/138757/Lacan-Ecrits.pdf>

Den franske udgave kan læses her:

<http://ia601209.us.archive.org/15/items/Lacan-Ecrits/LacanJacques-Ecrits.pdf>

reduceret til rene og skære opskrifter, hvorved subjektet objektiveres og den analytiske erfaring mister enhver status som viden og ethvert realitetskriterium.

I introduktionen – kompendiet side 225-230 [242-247] – skitserer Lacan de tre kategorier, inden for hvilke psykoanalysens udfordringer falder:

- a. Det imaginæres funktion, eller fantasmernes funktion i den psykoanalytiske erfarings teknik og i subjektets konstituering på forskellige stadier af den psykiske udvikling. Udfordringen kommer ikke mindst fra psykoanalysen af børn og udforskningen af subjektets præverbale strukturering, der nødvendiggør en vending tilbage til Freud for at kunne stille spørgsmålet om, hvilken symbolsk sanktion der skal gives til fantasmerne i fortolkningen af dem. Lacan støtter til dels Melanie Kleins position, men understreger, at bevægelsens 'officiante' mødre¹¹ – og her hentydes til kredsen omkring Anna Freud og Marie Bonaparte – ikke er beskyttet mod den "sprogforvirring", Ferenczi har påvist i relationen mellem den voksne og barnet.
- b. Begribelsen af libidinale objektrelationer. Bevægelsen begyndte her med en udvidelse af den psykoanalytiske metode til psykoserne, men har udviklet sig til en eksistentiel fænomenologi. Reaktionen herpå må være en vending tilbage til symbolisering som teknikens hjørneste.
- c. Betydningen af modoverføring og, korrelativt hermed, af uddannelsen af psykoanalytikere. Vigtigheden heraf udspringer af vanskelighederne forbundet med afslutningen af analyserne, og i forbindelse hermed, afslutningen af læreanalyserne, hvor kandidaten kan begynde at praktisere selv. Her vakler bevægelsen mellem at betone på den ene side, at psykoanalytikerens væren er en uomgængelig faktor for analysens effekt, og at der endda skal redegøres for hans adfærd til slut; og på den anden side fremhæves det ikke mindre energisk, nemlig ikke mindst af Lacan selv, at en løsning udelukkende kan komme fra en endnu dybere udforskning af det ubevidste.

Den øvrige del af introduktionen helliges en så skærende kritik af den dominerende psykoanalyse, først og fremmest i amerikansk aftapning, at det ville imprægnere "de vise mænd" i IPA mod nogensinde at optage Lacan i organisationen, hvis ikke de allerede var blevet overbevist om umuligheden heraf.

Lacan kritiserer den psykoanalytiske teknik for at være besat af en formalisme, der ikke mangler meget i at have lighed med den tvangsneurose, Freud overbevisende har påpeget i udøvelsen af religiøse riter.

For at forstå de forsvare, der behersker doktrinen, skelner Lacan mellem de symbolske, imaginære og reelle betingelser. I den symbolske orden fremhæver han den amerikanske ahistoricisme, der fremstår i det særlige træk, kaldet "kommunikation", som er stik modsat den psykoanalytiske erfaring, kombineret med en specifikt amerikansk sindstilstand ved navn behaviorisme, der fuldkommen har tilsløret inspirationen fra Freud.

Med hensyn til den imaginære og reelle orden henviser Lacan til magtkampene i de psykoanalytiske organisationer, og ikke mindst til det kulturelle pres, den indvandrende gruppe af analytikere udsættes for i USA og England, som medvirker til at de lægger afstand fra deres psykoanalytiske rødder for at opnå anerkendelse og integration i den etniske gruppe. Her har Lacan formentlig frem for alt den første generation af analytikere fra Wien og Berlin i tankerne.

¹¹ Betegnelsen er ingen ros: officiant betyder både en underordnet funktionær og, inden for katolicismen, en mesopræst.

Hvorom alting er, forekommer det ubestrideligt, at psykoanalysen i USA er degenereret til at være en tilpasningsstrategi for individet til det sociale miljø, en objektivisering, der sættes på spidsen i begrebet "human relations".

Over for denne opfattelse sætter Lacan sit program ind, idet han erklærer at hans opgave vil være at vise, at psykoanalysens mest levende begreber – det ubevidste og seksualiteten – kun får deres fulde mening, når de orienteres i sprogets felt og ordnes i relation til talens funktion.

STIKORD TIL DE SYV LÆSNINGER

1. TIRSDAG DEN 1. OKTOBER 2013 — SIDE 230-236 [248-254]

Subjektets appel til sandheden hinsides hans ords tomhed.

Det analytiske arbejde.

- En styrkelse af jeget; en analyse af modstandene?
- Tværtimod: opløsningen af de visheder, subjektet gør sig billeder af, må punktueres i dets tale.
- Punktuering og skandering.
- Analytikerens misforståede "kontakt" med analysandens virkelighed.

2. TIRSDAG DEN 5. NOVEMBER 2013 — SIDE 236-245 [255-266]

I analysen er ikke realiteten, men sandheden på spil, for effekten af fuld tale er en "omordning" [jf. afasistudierne, PA] af historiske hændelser, derved at disse underkastes en følelse af kommende nødvendigheder.

- Freuds metode (regnet fra 1895) har sit grundlag i talen.
- Den psykoanalytiske metodes midler, domæne og operationer.
- Det ubevidste i den konkrete diskurs.
- Det ubevidste er indskrevet i kroppens hysteriske symptomer, i mine barndomserindringer, i mit karakteristiske vokabular, i min familieroman.
- Metaforen er et synonym for den symbolske forskydning i symptomet.
- Subjektets ubevidste er den andens diskurs.

3. TIRSDAG DEN 3. DECEMBER 2013 — SIDE 245-254 [266-277]

Genopdage den psykoanalytiske erfarings mening ved at vende tilbage til Freuds værk.

- Den fortalte drøms syntaktiske forskydninger og semantiske fortætninger.
- Symptomets overdetermination.
- Et symptom er struktureret ligesom et sprog: et symptom er sprog, som talen må befries fra.
- I vitsen bliver sondringen mellem individet og subjektet håndgribelig.
- Signal og symbol; den symbolske orden.
- Fort-Da! Ordet benævner fraværet.

Slægtskabsrelationernes elementære strukturer.

- Ødipuskomplekset markerer den grænse, psykoanalysen tilskriver subjektivitet: nemlig, hvad subjektet kan vide om dets ubevidste deltagelse i dannelsen og opretholdelsen af ægteskabsbåndenes komplekse strukturer, derved at det anerkender som sande, de symbolske effekter, i dets individuelle eksistens, af den tangentielle bevægelse mod incest.
- Den grundlæggende lov, der regulerer ægteskabsbåndene, er identisk med en sproglig orden.
- Fader-Navnet er signifikanten for faderfunktionen.
- I Fader-Navnet genkender vi grundlaget for den symbolske funktion, der har identificeret faderens funktion med loven.
- I analysen drejer det sig om at få det lille stykke realitet frem, som subjektets ønske opretholder i ham, og vejen dertil er den intersubjektive erfaring, hvorigennem ønsket vinder anerkendelse.
- Problemet drejer sig altså om forbindelserne mellem talen og sproget i subjektet – og problemet præsenterer sig på tre forskellige måder i hhv. galskaben, de forskellige neurosers konstitutive økonomi og subjektets fremmedgørelse i vor videnskabelige civilisation.
- Psykoanalysen har et problem vedrørende formalisering, hvis den vil sikre disciplinen en plads blandt videnskaberne.
- Psykoanalysen må deltage i den bevægelse, der gentænker antropologien og lingvistikken.
- Fonemet, som det mindste diskriminative semantiske element, leder os til det grundlag, der i Freuds doktrin udpeges som de subjektive kilder til den symbolske funktion, nemlig i form af den vokaliske konnotation af nærvær og fravær.
- Den symbolske funktion har en tvefoldig effekt i subjektet: en tid til forståelse, en tid til afgrørelse.
- Sprogets synkrone og diakrone struktureringer.

Den psykoanalytiske erfaring skal bringes tilbage til talen og sproget som dens grundlag.

- Analytikerne arbejder fejlagtigt på at finde frem til betingelserne for en komplet objektivisering af den analytiske erfaring.
- Principperne for analyse af modstanden fører til en miskendelse af subjektet, også fordi de ikke forstås i relation til talens intersubjektivitet.
- Analysen består i at spille på partiturets mangfoldige stemmer, som talen udgør i sproget. Det er her, overdetermination får sin mening.
- Selvbevidsthedens dialektik (Hegel). Herre-slave-dialektikken.
- For at befri subjektets sprog introducerer psykoanalytikeren ham til hans ønskes sprog, dvs. til det primære sprog [*langage premier*], i hvilket han, uden hans vidende, allerede taler til os, først og fremmest i hans symptomers sprog.
- Ernest Jones' artikel om symbolisme.
- Løvens fravær.
- Kritik af Ernst Kris.
- Talens påkaldelse: Talens symboliserende funktion går i retning af en transformation af subjektet, den henvender sig til, nemlig ved at frembringe en effekt af signifikanten.
- Afvisning af den misforståede opfattelse af sprog som "tegn".

- *Det sproglige udtryk definerer subjektiviteten. Det refererer til diskursen om den anden / til den andens diskurs.*
- *Sprogets funktion i talen er ikke at informere, men at påkalde.*
- *Det jeg søger i talen, er et svar fra den anden. Det der konstituerer mig som subjekt, er mit spørgsmål.*

6. TIRSDAG DEN 25. MARTS 2014 — SIDE 273-283 [300-311]

Det der realiseres i min historie, er hverken en 'datid', som var min måske uafsluttede fortid, ej heller en 'perfektum', som var min længst forsvundne fortid, men en førfortid, som er det jeg vil have været, gennem det jeg er i færd med at blive.

- *Mit svar anerkender eller afviser subjektet, der modtager det, som subjekt. Sådan er analytikerens ansvar, hver gang han intervenserer ved hjælp af talen.*
- *Ulvemandens frygt for hvepse [Wespel].*
- *Diskursen kan som helhed blive erotiseret og få en urethral-fallisk, anal-erotisk eller oralsadistisk funktion.*
- *På denne måde kan talen blive et imaginært eller reelt objekt i subjektet.*
- *Analysens mål kan kun være fremkomsten af en sand tale og subjektets virkeliggørelse af hans historie i relation til en fremtid.*
- *Freuds analyse af Rottemanden.*
- *For at vide hvordan der skal svares på subjektet i analysen, er metoden at finde ud af, hvor subjektets ego er placeret – et ego Freud selv definerede som formet af en verbal kerne – altså, at finde ud af gennem hvem og for hvem subjektet stiller sit spørgsmål.*
- *Diskursens mening skal forstås i relationen mellem subjektets ego og hans diskurses jeg. Men det er umuligt at opnå, hvis subjektets ego opfattes som identisk med den person, der taler til dig.*
- *Kritik af psykoanalysen i den dominerende amerikanske aftapning ("two-body psychology").*
- *Freuds analyse af Doras historie.*
- *Kritik af Pierre Janets karakteristik af hysterikerens tænkning.*
- *Kritik af analytikernes overtagelse af Janets indstilling.*
- *Analysandens tolerance over for objektiviserende interventioner beror på hans opfattelse af analytikeren som subjektet der formodes at kende sandheden.*
- *I tidens funktion mødes det symbolske og det reelle.*
- *Tidens spiller en rolle på flere måder i psykoanalysen:*
 1. *man kan ikke forudsige, hvor lang tid et subjekt har brug for til at forstå*
 2. *at sætte en tidsbegrænsning på analysen svarer til at indføre en spatialiserende projektion, hvor subjektet finder sig fremmedgjort for sig selv: i det øjeblik den rette dato for hans sandheds komme kan forudsiges, er faktum at sandheden allerede er der, som en sandhed i analytikeren.*
- *Freuds analyse af Ulvemanden; artiklen om den endelige og den uendelige analyse.*

7. TIRSDAG DEN 29. APRIL 2014 — SIDE 283-292 [312-322]

Seancernes varighed: analytikeren punktuierer analysandens diskurs og afslutning af en seance opleves også som punktuering.

- *Punktueringen, afbrydelsen af seancen (på rette sted), ryster analysandens diskurs for at kalde talen frem.*

- *Den negative terapeutiske reaktion. En primær masochisme, en ren manifestation af dødsdriften.*
- *Ligesom gentagelsesautomatismen har som sit mål at historisere overføringserfaringen, således udtrykker dødsdriften grænsen for subjektets historiske funktion. Den repræsenterer det forgangne i reel form – som den fortid, der manifesterer sig i inverteret form i gentagelsen.*
- *I gentagelsen af Fort Da!-legen symboliserer barnet moderens fravær og nærvær på forhånd. Heri fremstår subjektets diakroniske integration af fonemernes dikotomi, hvis synkron struktur det eksisterende sprog tilbyder ham at assimilere.*
- *Således manifesterer symbolet sig først i at dræbe tingen, og denne død konstituerer i subjektet den uendelige fortsættelse af hans ønske.*
- *Dødens figurer: truslen om drab, ofringen af livet og selvmordet.*
- *Døden afslører et center uden for sproget som et strukturelt træk. Strukturens spatiale træk svarer til en gruppe, som den symbolske logik topologisk benævner som en ring. For at give en repræsentation af den er det ikke tilstrækkeligt med en todimensionel zone, derimod kræves en tredimensionel form som en torus, for så vidt som torus'ens perifere ydre og centrale indre udgør en og samme region.*

8. TIRSDAG DEN 27. MAJ 2014 — OPSAMLING AF HELE DISKUSSIONEN

«INDFLYDELSESMASKINEN OG PARENTESERNES PARENTES»

/ved Osvaldo Cariola

Argument til klinisk seminar i efteråret 2013-2014

"L'analyste se distingue en ce qu'il fait d'une fonction qui est commune à tous les hommes, un usage qui n'est pas à la portée de tout le monde, quand il porte la parole."

Jacques Lacan, Écrits, p. 350.

Det drejer sig om at genoptage principperne for enhver intervention af psykoanalytisk tilsnit hvor en klinisk vurdering er til stede uden at dens kasuistiske forelæg lider last som følge af en tingsliggørende objektivisering.

Dette kræver selvsagt en revurdering af overføringens grundsætninger i henhold til driftslæren og begrebet om analytikerens ønske, og hermed en klar begribelse af symptomets signifikantmæssige beskaffenhed.

I dag indebærer dette at den psykoanalytiske klinik giver afkald på dens overvejende mimicry af den psykiatriske praksis. Ikke kun fordi psykiatrien af i dag i det væsentlige er biologisk orienteret og dens klinik simpelthen ikke eksisterende, men først og fremmest fordi psykoanalysen ikke længere har brug for at begrunde sin eksistens med henvisning til et terapeutisk forehavende. Hverken molekylær, adfærdsmæssig eller for så vidt psykologisk.

Det drejer sig med andre ord om at tage konsekvensen af at forestillingen om et 'psykisk apparat' —med sin mimen af fysiologiens klassiske apparatur— har udspillet sin funktion i bestræbelsen på at tænke sjælelivets dialektik, men at vi nu blot kan henholde os til robustheden ved den subjektive strukturs immaterialitet.

Det er rigtigt at dette kræver af os en lydhørhed over for de logiske spørgsmål der knytter sig til taleaktens mulighedsbetingelser. Men dels har studiet af det ubevidstes prægnans efterhånden give os tilstrækkelige midler til at nærme os disse problematikker ud fra vores egne forudsætninger, dels bringer det os tættere på hvad der vitterlig er psykoanalytikerens fornemste opgave: at tage imod en henvendelse. Noget der i øvrigt er i overensstemmelse med hvad man siden tidernes morgen har defineret som det mest basale ved den lægelige gerning.

For vi bliver nemlig nødt til at sige højt og tydeligt (og jeg gentager sikkert mig selv), at selv om medicinen nu om dage er at betragte som et videnskabeligt foretagende (lad os antage det endda over hele linjen), så er den lægelige praksis det afgjort ikke. Hvilket i høj grad gælder for psykiatrien men det er som denne har glemt det midt i sine illusioner om videnskabelig berømmelse, som ikke blot afslører hvor primitivt dens epistemiske grundlag egentlig er (en dag må vi beskæftige os med den såkaldte 'eliminative materialism'), men som også har ført den ind i en teknokratisk blindgyde —som i øvrigt har forvandlet den til en vaskeægte generaliseret indflydelsesmaskine— som jeg alt i alt ikke tror at den nogensinde vil kunne vende tilbage fra.

Vores opgave bliver i den henseende at forklare hvorfor det nævnte gab ikke skyldes en metodologisk brist eller mangelfuld træning, men er konstitutivt for selve det, at tage imod en anmodning.

Overføringen sætter nemlig uvægerligt sine præmisser og er til stede ved enhver udveksling hvor subjektet inddrages. Den kan simpelthen ikke udryddes. At lægerne af forskellige grunde har sat sig for at glemme den er én ting (de praktiserende læger kender dog udmærket til overføringens virke), men det er sikkert og vist at analytikeren simpelthen forsvinder —ja,

er ikke eksisterende slet og ret— hvis han ikke husker og tager hensyn til den. For ordet må jo kunne bunde før det kan blotlægge sine grunde.

*

Alle disse forhold er på en måde til stede i det imploderende himmellegeme som Viktor Tausk (1879-1919) er blevet til i psykoanalysens horisont.

Viktor Tausk fremstår i enhver henseende som den mest begavede, blændende og tragiske figur der tænkes kan i den første generation af analytikere der samledes omkring Freud i Wien. Omstændighederne omkring hans iscenesatte død (hvor han ud over at instruere de efterladte sørgede for både at skyde og hænge sig selv på samme tid), har været stærke nok til at farve og sløre de væsentlige spørgsmål som hans liv og virke rejser, og som psykoanalysen kan have gavn af at genoptage.

For uanset scenariet (det være sig den hjemlige ødipalitet, på skolen, på arbejdet, i kærlighedslivet, i forhold til kone, børn, kolleger, etc.) er det netop overføringens forviklinger der er på spil, og det på en måde—deri det særlige ved ham— som understreger hvordan den kan være ganske dræbende hvis den ikke har et orienteringspunkt. Tausks skyldbetyngede frihedstrang, smertefulde lidenskab og medlidende heroisme må bruges af os til at belyse hvorfor analytikerens ønske ikke kan være en patogen iscenesættelse uden mål og med. Eller i hvert fald til at overveje hvad der er på spil i analytikerens position.

I den forbindelse er det selvfølgelig et væsentligt moment at forsøge at rekonstruere de grunde der får Freud til at afvise at tage ham i analyse — og det, hinsides spørgsmålet om godt eller ondt, rigtigt eller forket, hensigtsmæssigt eller uhensigtsmæssigt. Det må blot gøres ud fra en interesse i at kortlægge de omstændigheder der indvirkede i den foreliggende situation. Thi det interessante for os er nemlig ikke *hvorfor* Freud må melde pas. Hvad der virkelig kan bringe os videre i denne nødvendige undersøgelse er derimod at finde ud af *hvad* det er Freud må sige nej til, dvs. hvad det er han ikke vil *deltage i*. Ikke fordi det som sådan markerer grænserne for en analytisk intervention, men fordi det kan fortælle os hvor langt en analytiker kan gå.

Viktor Tausks liv og levned og død fortæller noget om den indflydelsesmaskine ethvert subjekt i udgangspunktet er koblet til. Metaforen vedrører alt i alt de driftsmæssige forankringer som libidoforvaltningen afhænger af. Hvad Tausk studerer —både i den introspektion han praktiserer i sine tekster af litterær art og i breve men også i sit faglige engagement— er nemlig ret beset den libidinale krops indlejring i familiens lov. Igen og igen læser han sin egen herkomst og subjektive position i lyset af bl.a. den ambivalens der karakteriserede forholdet til hans far. Hans kampparathed og gavmildhed, tvivl og kroniske følelse af miskendelse går hånd i hånd hele vejen igennem og udmatter ham igen og igen, hvilket vi da godt kan forstå.

Derfor må vi som udgangspunkt klart anerkende at i sit forhold til psykoanalysen og Freud var Tausks engagement ægte. Der var ikke noget forlorent fra hans side, for han så deri en mulighed for at komme ud af den indflydelsesmaskine han befandt sig i og komme på den anden side. Det er for ham en regulært ny begyndelse og han ved det. Vores spørgsmål må derfor også gå i retning af en undersøgelse af hvorfor den Anden han dermed møder (og her må vi vel sige: som han altså møder i den vordende psykoanalytiske bevægelse og dens sag), ikke bidrager til at den tilsigtede omkalfatring finder sted, men selv bliver til endnu en udgave af den snyltende maskine han kommer fra. Problematikken er med andre ord både relevant og evig aktuel og analytisk vedkommende at finde ud af. For derved rammer vi jo faktisk et meget centralt spørgsmål i det kompleks der udspiller sig omkring psykoanalytikerens dannelse.

Viktor Tausk forsøgte at finde sin vej ud af labyrinten ved selv at blive psykoanalytiker. Han arbejdede ihærdig og oprigtigt på det, og blev endda hjulpet derigennem af sine kollegaer

og Freud selv med stor sympati og imødekommenhed. Og dog forblev han i det fantasme han kom fra. Hvordan kan det dog være? Hvorfor slår oprigtigheden og sympatien ikke til? Freuds eget forhold til psykiatrien spiller helt sikkert en rolle deri og det må vi derfor se nærmere på. Det, og så det infernalske trekantsdrama som Lou Andreas Salome var ekspert i at producere og som øjensynligt passede ind i Freuds egen konstitution.

*

Temaet 'indflydelsesmaskinen' metaforiserer spørgsmålet om hvad den Anden betyder for subjektet som indlejringsrum. Maskinens 'form', 'prægnans', etc. (om den er forfølgende eller lydløs, f.eks.) afhænger nemlig af de forløb den tillader og dvs. af arten af de objekter der bringes i cirkulation. Eller mere præcist: afhænger af de spilleregler som objekternes art definerer

Dette er et spørgsmål som den første generations analytikere interesserede sig inderligt for, fordi de stadig kunne huske at deres ærinde hidrører fra ønskets dimension (hvorfor vi da også støder på så mange frigørelsesprojekter og deslige på det tidspunkt — med det er et andet problem). Efterhånden går det dog tabt i takt med at en normgivende ideologi sænker sig over psykoanalysen og drejer den herimod de tilpasningsbestrebelse som deraf følger. Denne udvikling bringer psykoanalysen klods op ad psykiatrien, fremdyrker apparat-tankegangen, lader psykopatologien være et naturalistisk herbarium og udnævner analytikeren til model for normaliteten.

Der er ikke noget at sige til at Lacan må brygge sin kraftige modgift for at genoprette subjektet i dets excentriske gravitation (*ex-sistens*, siger han). Hvilket helt naturligt kalder på en genformulering af de kategorier der definerer dets egentlige indlejringsrum, og som fra da af må tænkes langs de koordinater signifikantlogikken producerer. Det betyder ikke mindst at forestillingen om det psykiske apparat som (onto- fylo- eller socio-) genetisk størrelse (endogen, psykogen, eksogen) helt og aldeles må revideres.

Lacan siger det ret tidligt i sin undervisning. Psykoanalysens store hemmelighed er simpelthen at *il n'y a pas de psychogenèse*, dvs. at selve forestillingen om psykogenesen ganske enkelt er et blændværk.

Et sådant standpunkt har ufattelig mange konsekvenser. Men vi kan end ikke forestille os dem fordi vi fortsat er sandet til i en organisk fysiologi som grundmetaforik.

Fastholdelsen af sådanne genetiske anskuelser medfører eksempelvis at en person som Tausk (men også Ferenczi, som vi har set, og Silberer og andre), let (men ikke spor elegant) kan evakueres fra vores overvejelser ved blot at erklære dem for tossede.

Vi diagnosticerer dem altså bare og så går det helt af sig selv: vi fritages for yderligere besværlighed, viser at vi kan holde selvjustits og beviser samtidig psykoanalysens åh så eftertragtede videnskabelige kunnen. Fuldt hus simpelthen.

Men det beviser blot hvor langt ud vi også er kommet i udøvelsen af hvad Lacan kaldte *l'imbécillité réaliste*. For dermed agerer vi blot som psykiatere, der benægter hvad der ellers har været ganske åbenbart siden psykoanalysens begyndelse: at de ubevidste dannelser betror sig kun, for så vidt de bliver hørt og at de af den grund ustandseligt kalder på deres rette modtager.

Hvilket selv den mindste fortalelse viser til fulde — thi det er kun når den møder sin rette lejr, at den holder op med at fremstå som blot en fejl. Med andre ord: at det sker kun når den Anden anerkendes som logisk sted.

Det er i øvrigt hvad Lacan resumerer med sin formel om at *det ubevidste er den Andens diskurs*. Hvilket jeg tror var hvad Tausk selv, med sine midler, var ude efter.

Freud fik egentlig ikke sagt andet i forhold til de symptomer, han tog stilling til¹². For enten hører de under kategorien ubevidste dannelser eller også har de ikke noget med psykoanalysen at gøre. Men hvis de er ubevidste dannelser, ja så er de også tydbare, altså indskrives de sig ligeledes inden for rammerne af en henvendelse. Altså rammes de også af overføringens love.

Det betyder at vi ikke bare kan betragte symptomet som et privat anliggende eller som tegn på misdannelse i 'det psykiske apparat'. Hvorfor Lacan måtte sige det som det er: af strukturelle grunde kan analytikeren ikke frasige sig sit ansvar for i hvert fald halvdelen af symptomet.

Det er hvad vi i år vil undersøge ad så mange veje som det er os muligt, og med Viktor Tausks hjælp. Det står imidlertid allerede nu klart, at kategorien 'psykoanalytikerens ønske' må sættes under lup. Dette er vel den bedste (analytiske) måde at forholde os til hvad Tausk har villet formidle med sin tale om indflydelsesmaskine og med sit selvmord. Nemlig mindre et patognomonisk træk ved en sygelig tilstand end et moment i den subjektive strukturs morfogene.

*

Men alt dette kræver imidlertid at vi er i stand til at placere os anderledes i feltet. At vi ikke ser disse spørgsmål som noget eksternt, men accepterer at de nødvendigvis taler om os selv. Ikke for at vi af den grund skal udføre en subjektivistisk ritualdans eller dyrke en psykologiserende selvransagelse, men for at kunne tage tråden op fra det sted vi nåede frem til da vi sidste år forholdt os til de spørgsmål Sandor Ferenczi rejste på baggrund af hvad han kaldte 'sprogforvirring'. En problematik som på sin måde også er et forsøg på at komme med et bud på de spørgsmål som Tausk trods alt fik formuleret.

Sådanne øvelser skulle gerne give os de midler der skal til for at kunne anskueliggøre hvorledes den overdetermination der karakteriserer den symbolske orden griber ind i den menneskelige organisme ved at organisere de imaginære dannelser der skaber et hjem for subjektet. Et hjem der som bekendt helst ikke må være alt for *unheimlich*.

Jo. Det er ganske vist fantasmet arkitektur vi dermed giver os i kast med, men det er sørme også på tide og i hvert fald den eneste måde vi kan byde Tausks indsats retfærdighed. Thi det er lige præcis det punkt han selv befandt sig ved og som bragte hans omgivelser på kanten af hvad de kunne tåle

Men at beskæftige sig med fantasmet indebærer frem for alt at man er på det rene med at fiktionen findes; at den ikke er lutter blændværk; at den regeres af nogle principper hvis immaterialitet er benhård; at den vedrører sandhedsdimensionen; at subjektet ikke kan være det foruden.

Alle sammen forhold der tematiserer hvad Freud, som sagt, fik formuleret i og med sit overdeterminationsbegreb og som vi med Lacan kender som signifikantens herredømme over subjektet. Hvilket vil sige at hvis der gives en indflydelsesmaskine, kan denne kun skyldes signifikanten. For uanset indlærte færdigheder eller sociale privilegier, køn eller karakter, bliver den enkeltes handlinger og blindgyder, sejre som nederlag, afgjort af den skæbne der knytter sig til den store Andens form — for så vidt det er rigtigt at denne giver navn til det skatkammer af signifikanter som subjektet benytter sig af.

Det er hvad Lacans «Seminar om Det Stjålne Brev» handler om og som vi i år skal give os i kast med. Bl.a. at forstå Viktor Tausks livsdrama, som er det drama ethvert subjekt befinder sig i eftersom det på ingen måde er den allerede foreliggende størrelse vi gerne vil tro, men effekt af den syntaks som signifikanternes sammenspil producerer. En parentes i parenteserne.

¹² Tag bare det første det bedste. F.eks. den allerførste paragraf i *Drømmetydningen*.